

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratiei se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usoru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 78.

— Sibiu, Sambata 2/14 Octobre. —

1882.

Deschidere de prenumeratiune

la

„Observatoriulu“

dela 1/13 Octobre inainte.

Pentru acei domni abonati carii prenumeraseru dela 1/13 Ianuariu pe 9 luni, éra altii pe 6 sau si numai pe 3 luni, abonamentulu espira cu finea lune Septembre. Pretiurile sunt aratate in fruntea diariului: de 8 fl. pe 1 anu, 4 fl. pe 6 luni si 2 fl. pe 3 luni inlaintrulu monarchiei, éra in afara din monarchia cu 22 franci pe 1 anu, cu 11 fr. pe 1/2 anu, in auru sau in bilete de banca; éra fractiunile, anume din Romani'a, se potu implini cu marce de posta.

Redactiunea si Editur'a.

Armat'a si scólele din Ungari'a si Transilvani'a.

Mare rusine au patitu; ei insii recunosc in gur'a mare si o trimbítia prin pressa cá scandalu publicu.

Adeca ce s'a intemplat? Éca ce. De mai multi ani ungurii strigasera neincetatu, cá „némtiulu“ cotesce la o parte pe junimea magiara dela statulu militariu superioru, cá'i trebuesce numai materialu, numai fetiori de a indopá cu ei tunurile, éra de oficiari magiari se feresce pe câtu póte. Din 16 si respective 20 mii oficiari superiori si de statumaioru din tóte armele, mare lucru daca voru fi 10 pàna in 12% magiari de sange curatu. Partea cea mai mare de oficiari este de nationalitate germana, dupa cari urmédia immediatu slavii preste 1/3 din corpulu intregu, in care anume croatii si cehii sunt mai bine reprezentati prin mai multe mii de oficiari. Sunt si oficiari poloni, serbi, slavaci, ruteni; avemu si 3 pàna in 400 romani, cum si italieni; sunt si oficiari evrei chiaru si in statulu maioru. Magiarii curati sunt fórté puçini in comparatiune cu numerulu natiunei loru. Junii magiari nu se prea inbuldiescu nici chiaru la militi'a teri-

toriala, pe care loru le place a o considerá cá strictu nationala magiara, sange din sangele loru, corpu din corpulu loru.

Acésta stare a lucrului s'a ventilatu si agitatu in cursu de mai multi ani cu adeverata furia, s'a si constatatú cá se afla asia numite regimente unguresci, in care abia vei aflá oficiari magiari câte se ceru la dóue companii, éra in unele regimente nici-unu magiaru. „Academia magiara militara“ este parol'a dilei mai la tóte partidele.

La scólele militare de tóte categoriile se primescu tineri din tóte clasele societatiei, fara nici-unu respectu la nationalitate, inse dupa anumite categorii asia, cá de ex. fii de oficiari activi sau pensionati sunt ceteris paribus preferiti, éra dupa aceea urmédia fii de ai altoru functionari din armata, apoi ai functionarilor de stat, ai veduveloru si asia mai departe. Premitemu chiaru acilea, cá in dilele nóstre scólele militare austriace si academiile rivalisédia cu cele mai bune din Franci'a si Prussi'a; studie multe si grele, regula si disciplina, higiena, gimnastica, grija mare de corpu cá si de spiritu, curatia dóra cá nicairi, in tóte institutele militare; dara apoi junii diligenti si cu portari frumóse la etate de 18—20 de ani esu oficiari locotenenti cu plata de 60 fl. pe luna si pe langa alte emolumente cu totulu 900 fl. v. a. pe anu. Candu ajunge unu juristu la unu venitu egalu macaru numai cu acesta?

Pentru-cá se se mai astupe ceva gurile sbiatoriloru, Maiestatea sa decretá estimpu, cá se se mai infintiedie 120 de locuri in institutele militare exclusivu numai pentru tineri studenti din tierile corónei unguresci, inse asia, cá totu din acelea tieri se póta concurge tinerii si la alte burse militare mai vechi ale armatei, alaturea cu tinerimea din provinciile propriu austriace. Asia dara ungureniloru le éra destinata pentru acuma partea leului in institutele militare pe câte 5—6 ani.

Au concursu la acelea burse multe sute de tineri din tóte partile tieriloru; au mai concursu inse si altii in numeru considerabile, tineri de parinti bogati si de positiune sociale superióra, cari nu ceru burse, ci se róga cá se fia primiti in institutele militare cu plata. La ministeriulu

militiei teritoriale s'au examinatú tóte suplicele, testimoniile si celelalte documente ale concurentiloru, apoi componendu-se unu catalogu, au fostu preferiti câteva fii de ai insurgentiloru din 1848, éra mai departe list'a s'a implinitu cu tineri din tóte clasele societatiei fara distinctiune, câte au avutu testimoniile cele mai bune. Catalogulu a fostu trimisu la comisiunea examinatória, compusa, cum recunósce insusi ministrulu ungurescu si multe diarie, din barbati strictu impartiali. Inainte adeca de a se primí tinerii in institute militare, de aru avea testimonie totu cu eminentie, trebue se depuna examenu din studiele respective.

Examenele s'au depusu, inse cum? Sute de tineri veniti totu cu „eminentie de pe la gimnasia, au caditu unii dupa altii spre cea mai mare rusine a loru, a scóleloru de unde venisera si a profesoriloru la cari invetiasera“, cum si spre marea superare a parintiloru. Acésta scire de batjocura adeverita pe deplinu chiaru de cátra press'a ministeriale, a produsu unu scandalu generale in tóte cercurile societatiei unguresci. Unele diarie, ai caroru redactori sau colaboratori au mersu inadinsu la examene cá se se convinga in persóna, daca „nemtii“, adeca oficiarii profesori examinatori asuprescu cumva pe tinerii magiari, spunu curatu, cá dieu acei coconasi „eminenti“ mai alesu din sciintiele exacte sau nu sciau nimicu, sau cá dedeau respunsuri atátu de superficiali si nesigure, cá si cum abia aru fi auditu de numele acelor sciintie, sau cum dice „Magyar Polgár“, cá si cum aru fi auditu cá se trage undeva clopotulu, fara a scí cá unde! Scurtu, s'au mai adveritu si cu acésta ocaziune, cá dupa cum recunósce si susu citatulu diariu, tinerii din gimnasia unguresci n'au nici partea cea mai micade sciintia, (nem birnak még a minimumával sem azon ismereteknek), pe langa care se póta fi primiti in institutele militari asia, in câtu se se aléga din ei oficiari, cari apoi se stea pe nivell'a sciintieloru, de care dispunu alti oficiari ai armateloru europene. E preste potintia se nu ne scandalimu, ducu magiarii, cá-ci de va merge acésta totu asia, atunci din prunciu nostrui nu vomu fi in stare se formamu ostasi cultivati nici pe bani nici de pomana, ci precum ducu secuui, daca le va ajutá

Foisiór'a „Observatoriului“.

Ceva despre pictura si importanti'a ei pentru romani.

(Urmare si fine.)

In tóta Europ'a se pune mare pondu pre asia numitele „sciintie tehnice“, de cari luându lucrulu strinsu, se tine si pictur'a. Ardelenii si potemu dice in genere Romani, nu au cultivatu acestea sciintie tehnice inca pàna acum'a cu asia mare successu cá alte natiuni civilisate ale Europei. Cu tóte acestea si din sinulu romanismului au esitu câteva artisti in pictura, cari au debutatu si póte inca debutédia pre acestu terenu stralucitu, cum au fostu p. e. N. Popescu, cum sunt G. Vladareanu, Epaminond'a Bucevski s. a. Ci acestia sunt camu puçini din vre-o 12 milióné de Romani!

Tinerimea nóstra ardeléna, de si invétia primele elemente ale picturei prin gimnasia, nice nu visédia, cá dóra pictur'a ori desemnulu i-arú folosi ceva in viétia, sau aru contribui multu, fórté multu la inaintarea culturai nationale. Romani ardeleni au 3 gimnasie: gimnasiulu dela Blasiu, Brasiovu si Naseudu. In tóte acestea 3 gimnasie au fostu si sunt profesori buni de desemnu; asia in Blasiu a fostu Paulu Marinu, caruia tinerimea esita din acelu gimnasiu, are de a'i multiami multu. Dorere! cá-ci in loculu acestui professore, care dupa cum amu auditu astadi se afla in Sibiu; nu scimu se mai fia vre'unu atare professore de desemnu cu capacitatea dlui Marinu! . . . In Naseudu, déca nu ne insielámu, de vreo 14 ani se afla Andreiu Mazaneck, boemu de origine, care éra are unu talentu mare pentru artea desemnului. In Brasiovu, déca mai este si astadi, e pictorele Vladareanu. Asia dara tinerimea ardeléna dela acestea trei gimnasie romanesci, avénu profesori buni de desemnu, a potutu se invetie multu, fórté multu, a potutu se se deprinda multu in acésta arte frumósa si astfelu se pasiasca la vreo academia pentru pictur'a mai inalta in strainatate.

Dara altu-cum stá lucrulu. Incurajare materiale

nu e; la parentii cari isi dau prunciu la scóle nice prin capu nu le trece a face din ei pictori, ci numai domni, protopopi, archimandriti, advocati s. a.

Éta dara óre cum Romani sunt straini pentru arte! Intru adeveru, avemu mare lipsa de preoti buni, capacitati in tóta privinti'a, pre tóte terenele, si cu: „sant'a loru chiamare“; avemu lipsa de juristi eminenti cunoscutori de drepturi si legi, avemu lipsa de altii mai multi ómeni dedicati literiloru; si natiunea e si datóre se satisfacá acesteii lipse cu individi si tineri capacitati in tóta privinti'a; ci nu asia, cá cu mání si pecióre se ne alipimu numai si numai de un'a!

Acei tineri, caror'a eternulu Ddieu, le-a donatu talente pentru alte specialitati, se fia incuragati si ajutati cu midilóce materiale pentru a'si deschide calea la vreo arte frumósa. Inse nice o arte póte avé mai mare influentia cá artea picturei.

Importanti'a picturei la noi e indispensabila! — Unu poporu ce nu cultiva artele, nu se póte numi cultu si civilisatu. „Religiunea, sciinti'a, artele si libertatea facu pre unu poporu civilisatu si nimic'a alta!“

Apoi dara are gustu esteticu, sentiementu nobilu unu poporu, ce nu cultiva artele? O! nu, gustulu esteticu sau estetic'a depinde dela „frumosu“. Starea in carea se afla transpusu sufletulu omului prin frumosulu artisticu se dice: „estetica“. E unu adeveru neresturnabilu, cá tóta superioritatea unui poporu stá in dezvoltarea facultatiloru sufletesci! Numai prin dezvoltarea psihica se nascu faptele si operele maretie ale geniului, virtutule si matadorii omenimei! Poporulu ce nu are in sinulu seu artisti, e mortu; numai artistii facu mai pre susu de toti glori'a unui poporu. Au nu Homeru a eternisatu pre Elinii vechi prin operele sale. Au nu unu Shakespeare a inaltiatu pre poporulu englesu? Au nu unu Rafaelu, Rossini, Donizzetti, Petraré a au glorificatu Itali'a? Nefericite dara sunt popórale fara artisti; sémena cu o lira ce nu da nici unu tonu: dice unu omu mare. Ceea ce póte face si produce ómeni mari, este dezvoltarea sufletului, numai dezvoltarea sufletului ridica pre omu la loculu lui designatu si'lu

face domnulu naturei si alu lucruriloru. Pótemu afirmá cá viétia omulu nu incepe de câtu cu desvoltarea sufletului!

Despre aptitudinea Romanului spre civilisatiuni si arte sciu chiaru strainii. Hoffmann in opulu seu: „Beschreibung der Erde“ arata aptitudinea Romanului spre civilisare et cultura candu scrie: din amestecatur'a elementeloru, din cari se trage poporulu romanu, se desvolt'a capete, cari sunt classice, si s'ar póte intrebuintiá cá modele pentru pictori si sculptori, capete, cari si in la untrulu ascundu aceea, ce arata in afara; pentru cá pricepere asia de iute, intelegintia asia desvoltata, agerime asia de mare, impreunata cu indemnátate in portare cum vedemu la Romanulu celu mai de ríndu si mai neinvetiatu, nu se afla nicairea.

Acestu poporu aducéndu-se la cea mai inalta civilisatiune aru poté stá in fruntea culturai spirituale a intregiei omeniri etc. etc.! Éta ce dice Hoffmann! . . .

Multiamita provedientiei divine, cá multu cercatulu nostru poporu romanu a inceputu si incepe a'si face biserici frumóse, dupa unu stilu modernu, diferitu de stilulu celu grecescu ori slavonescu de pàna acum. Cátu de bine aru mai fi, candu in sinulu poporului romanu s'ar aflá pictori romani! . . . Icónele de prin biserici, au acelu scopu de a destepta simtiulu de pietate si religiositate; dreptu aceea se recere imperative, cá atari icóne se fia câtu de bine, câtu de perfectu, câtu de dulce esecutate. Dar icónele facute de Niculeni in satulu Nicul'a, na presinta nice un'a din aceste conditiuni, cá-ci sunt niste mângituri facute nu de pictori, ci de nescari ómeni, cari asia priçepu artea picturei, precum pricepu si sciinti'a astronomica. Dorere! Inca si astadi acesti artisti rei — dela Nicul'a — ámbla mai preste totu Ardélulu si véndu pre la bietii nostrui tierani productulu industriei loru celei rele.

Pre la tieranii nostrui de comunu inca se vedu destule icóne niculene pre pareti. — Déca chiaru astadi, candu poporulu celu mai mica, inca aspira dupa civilisatiune si desvoltare, numai Romani se sté cu mánile in sínu; chiaru astadi candu s'a imprasciatu negur'a

Ddiu, se va alege din ei popi, sau macaru calugari, dara capitani, coloneli, generali nici cá pana acum.

Si óre asupra cui cade blastemulu pentru acésta nesciintia, rusine si scandalu? Press'a magiara au si descoperitu pe culpabili. Sunt numai gimnasiile confessionali. Cu alte cuvinte, dupa unu proverbu fórte prosaicu: „Se aruncamu mórtea in tigani, cá se móra ei de ciurma si de colera, éra domnisorii se scape“. Despre acésta inse cu alta ocaziune.

(Va urmá.)

Gurile Dunarei.

Sub acestu titlu „Neue Freie Presse“ publica armatoriulu articolu importantu:

„Intre politic'a rusésca si politic'a austriaca exista unu contrastu aprópe diametralu opusu, nu numai in ce priveste interesele, dara chiaru si in privintia metodei. Cei din Petersburg de 200 de ani tínu mortísiu la aceeași tradițiune; ei se credu indreptatiti a eliberá pe toti crestinii din peninsul'a balcanica de sub domni'a otomana si a'i tractá pe toti acestia cá pe nisce protegiati rusesci; sau cu alte cuvinte, ei reclama in favorulu tiarului rusescu mostenirea Bisantinilor. Cei din Vien'a din contra, isi schimba tradițiunile si vederile, si facu achisitii in triunghiulu iliricu, cari nu numai cá nu marescu puterea Austriei, dara din contra o slabescu, si instrainédia pe vecinulu otomanu, fara se castige in schimbu simpatii Slaviloru. Cu deosebire in acea parte a politicei orientale, care se ocupa de Dunare, se póte observá mailamuritu acestu contrastu. Russi'a n'a incetatu nici-odata de a' privi acésta mare cale pe apa, in cursulu ei de josu, cá pe unu traiectu naturalu, destinatu a servi aspiratiunile rusesci in peninsul'a balcanica. Austri'a din contra ea de multe-ori a doveditu unu indiferentismu neexplicabilu pentru giganticulu fluviu, de si Dunarea este arter'a vietiei sale. Pana acum n'a sciutu se faca se triumfedia autoritatea si interessulu seu prevalentu nici macaru pe cursulu fluviulu dela Portile-de feru pana la Galati, de si are in faci'a sa numai statuletie tiermurene. Avantproiectulu este mortu si ingropatu; proiectulu Barrére nu este acceptatu; comisiunea mixta cu presidenti'a Austriei este inca numai unu visu, si caus'a la tóte acestea este, cá puternic'a Austria sufere de buna voia se i se strice tóte planurile, de Romani'a, la spatele careia se afla suferiulu rusescu.

Noi n'am fi revenitu inca de astadi asupra acestei teme, care abia preste vreo câteva luni va deveni érași actuala; revenimu inse, din cauza cá Russi'a, cá de obicei, a datu nascere unei controverse

intunecósa, ce-le acopere fruntea de seculi; chiaru astadi candu sperédia intr'unu venitoriu lucinte si demnu de unu poporu generosu si mare in fapte si virtute?!...

Cand va sosí óre acelu timpu ferice, candu istori'a picturei se enumere si „scóla romana?“ — E departe! Ba nu! Déca va fi staruintia va fi aprópe, cá-ci Romanulu e dispusu pentru arta cá si fratii sei Italiani. — Apoi imaginatiune viua, generositatea ániei, ce poporu are in mai mare mesura cá poporulu romanu? — Goethe pre patulu de mórte esclamá: „Licht! Licht! mehr Licht!“ Era noi potemu dice: „Vointia! Incurajare si éra vointia!...

Scumpulu nostru poporu romanu, nepreceptoriu de arte cumpera „icóne“ dela Niculeni; de óre-ce acestia i-le aducu de a dreptulu acasa si numai trebuie se mai alerge pre la tergu. Apoi si candu merge la tergu, dóra merge Romanulu rusticu se si ié icóne de celea „nemtiesci“, cum le dice elu, candu scie elu, cá Niculeni i le aducu acasa si i le dau pre pánza, pre bucate, ori chiaru si pre clisa? Concedemu totusi cá se afla tiereni „mai de cinsté“ prin sate, in casa caror'a poti se vedi icóne frumóse; dar ce folosu, acestia sunt puçini faci'a cu acei'a, ce au icóne niculene. Cátu de bine ar mai fi candu in sinulu poporulu romanu sar aflá pictori! Au ai mai vedé prin biserici icóne urite dela Nicul'a? Au ai mai vedé prin casele omeniloru asemenea icóne?!

Poporulu pre incetulu s'ar dostéptá din letargi'a sa; bisericel' ar fi ornate cu icóne frumóse, pre paretii sateniloru s'ar vedé câte o icóna frumósa, ce te-ar imple de pietate si dulcétia spirituale; er' vestitii artisti dela scóla niculéna aru dice adio! artei loru, si prin acésta si de ei ar fi mai bine, cá-ci baremi si-ar vedé de trebile loru domestice, si aru lucrá paméntulu, si nu aru mai stricá sticlá cea scumpa.

Se asteptámu daru acelu timpu ferice, candu vomu ajunge a vedé prin bisericel' noastre romanesci icóne sublime, tablouri sacre maretie si lucrute de penele scumpe romanesci! — Se asteptámu dara acelu timpu ferice, cá-ci va contribui multu la inaintarea nóstra in concertulu poporaloru europene! Óre-ce a mai cugetatu bardulu Ardélului, candu a cântatu:

„Dorire-asíu dupa mórte
„Se'nviu la dieci de ani,
„Si atunci se vedu ce sórte
„Au fratii mei Romani!“

Augustu 1882.

Sim. P. Simonu.

in ce priveste competentiele comisiunei europene dunarene la gurile riului. Cestiunea este de a se scí, daca inginerii rusi sunt indreptatiti se faca mesuratori la gur'a Chiliei fara aprobarea comisiunei europene. Membrii comisiunei, carii pe timpulu acela se aflau in Galati, cá comitetu restrinsu, combatúra dreptulu Russiei si cei din New'a la rendulu loru sustíneau, cá gur'a Chiliei in virtutea tractatulu de Berlin a trecut in posesiunea Russiei si prin urmare competintia comisiunei dunarene a fostu restrinsa eo ipso numai asupra gurei dela Sulin'a. Acésta controversa, dupa natur'a ei, póte cá nu va provocá divergentie de o importantia deosebita, dara ea este de unu interesu principialu, de-óre ce trebuie se examinamu cestiunea, daca tractatulu de Berlin in adeveru a datu gur'a Chiliei in posesiunea Russiei. Daca ar fi vorb'a numai de mesuratoriile ingineriloru rusi, atunci n'ar fi nimicu; se póte inse usioru intemplá, cá dupa aceste mesuratori se urmedie lucrari de fortificatiuni, si atunci n'ar fi ilusoria numai competintia comisiunei dunarene, dara cu ea s'ar perde si liber'a navigatiune pe Dunare. Da, din caus'a unoru asemenea eventualitati a fostu Russi'a mai inainte impinsa dela tiermulu braçului Chili'a, si prin tractatulu dela Berlin n'a devenitu rusescu braçulu Chilia, ci numai tiermulu stángu alu acestuia. Delt'a dintre bratiile guriloru si prin urmare si tiermulu dreptu alu braçului Chilia, s'au acordatu Romaniéi.

De aceea si vedemu in tractate, pretotindenea unde este vorb'a de comisiunea européna dunaréna, numai numirea de „guri“; intre singuraticele braçie nu se admite nici-o deosebire. In articolulu 16 din pacea dela Paris, dupa-ce s'a constatat mai ántaiu, cá toti voiescu cá mesurile stipulate la congresulu din Vien'a in privintia navigatiunei, se se aplice si „la Dunare si gurile ei“, se dice: „Se va insarciná o comisiune cu insemnarea si cu executarea lucrariloru, ce voru fi necesarie pentru curatirea guriloru Dunarei dela Isaccea incolo, de bancile de nesipu si de tóte celelalte obstacole.“ Pentru-cá se se asigure si mai bine libertatea navigatiunei“ (articolulu 20 din tractatulu de Paris) graniti'a rusésca din Basarabi'a se muta mai in laintru. Tractatulu de Pontus dela 13 Martiu 1871, pe care l'a pregatitu principele Gorciacoff, cá „unu hotiu in timpulu noptiei“, pe candu Franci'a si Germani'a se aflau in resbelu un'a cu alt'a, ce'i dreptu, a facutu multe sparturi, favorabile Russiei, in dispositiunile cele mai essentiali ale tractatulu de Paris, dara articolulu 4 din acelu tractatu confirma in modulu celu mai expresu comisiunea dunaréna cu tóte competintiele ce i se dasera de tractatulu din Paris, si durat'a functiunei ei fu prelungita pana la 24 Aprile 1883. Ba articolulu 7 din tractatulu de Pontus merge si mai departe si dice: „Tóte constructiunile si stabilimentele facute in conformitate cu tractatulu de Paris din 1856 si cu tractatulu de faci'a se voru bucurá de aceeași neutralitate, care au avut'o si pana acum si tóte partile contractante voru respectá pe viitoriu acésta neutralitate sub ori-ce felu de impregiurari. Privilegiile ce resulta din tractatu se intindu asupra intregulu personalu administrativu si technicu alu comisiunei“.

Pana acum nu s'a facutu nici-o deosebire in ce priveste braçiele diferiteloru guri. Nu care cumva inse s'a facutu vreo schimbare prin tractatulu de Berlin? Articolii 45 si 46 vorbescu despre schimbarile teritoriale, care au se se faca intre Romani'a si Russi'a. Dincóce de braçulu Chiliei pana la mare se intinde graniti'a cea nóua a Russiei, dincolo de braçiu delt'a remane in posesiunea Romaniéi. Articolulu 52 pentru mai marea sigurantia a liberei navigatiuni pe Dunare dispune, cá tóte fortificatiunile si forturile pe cursulu fluviulu dela Portile-de feru „pana la guri“ se se distruga si alte nóue se nu se faca. Articolulu 53 confirma tóte tractatele, arangiamentele, actele si decisiunile, privitoare la drepturile, privilegile, prerogativele si angagiamentele comisiunei europene dunarene.

Din cele expuse urmédia, cá prin inaintarea granitiei rusesci braçulu Chiliei nu s'a scosu de sub competintia comisiunei europene dunarene si nu s'a datu in stapánirea Russiei. De asemenea urmédia, cá mesuratoriile ingineriloru rusi la gur'a Chiliei in adeveru trebuiescu supuse aprobarei comisiunei. Prin acésta nu voimu se dicemu, cá acum pentru o asemenea cestiune de forma, trebuie numai decátu se se nasca unu conflictu de competentia, credemu inse cá „Journal de St. Petersburg“ merge prea departe, candu revindica pentru Russi'a braçulu Chiliei pe bas'a tractatulu de Berlin si candu voiescu se restringa dreptulu comisiunei europene numai la gur'a Sulinei. Astadi mesuratoriile

rusesci sunt numai unu bagatelu; dara daca astadi o lasamu pe Russi'a in credintia cá gur'a Chiliei este a ei, atunci in curendu vomu avea se combatemu lucrarile de fortificatiuni la gur'a Chiliei si atunci cestiunea va fi cu multu mai grea.

Cestiunea Arab-Tabiei.

Din Silistr'a se scriu „Postei“ urmatóriele:

„Cestiunea cunoscuta a Arab-Tabiei inca nu e terminata.

Padisiahulu a subscrisu iradéu'a, dara inca nu s'a uscatu cernél'a si de aceea inca nu are Romani'a granitie positive spre Bulgari'a.

De aceea acésta cestiune ce se pare neinsemnata, cá si cuiulu lui Pepelea stá piftindu cá unu vasu cu kisileagu, pana candu va isbucni unu focu cá la Ringtheater.

Petroleulu nu'i trebuie decátu unu chibritu, ori-ce cantitate mare ar fi; unu caru de óle este de ajunsu o maciuca. Candu si candu potu isbucni neplaceri mari, intre romanii si bulgarii de pe granitie, ele incepu a luá proportiuni insemnate, la cari politicii dilei aru trebuí se se gândésca.

Reclamele injuste ale locuitoriloru marginasi bulgari abunda si se aglomerédia pe fiacare di in ministeriele nóstre, candu contra auctoritatiloru civile, candu contra celoru militare.

Pana acum o alta cestiune se ivesce la regularea fruntarielor. Arab-Tabi'a este unu terenu neutru, pichetulu granitiei romane este fixatu patru kilometri dela Ostrovu spre Silistr'a, alu Silistrei bulgare, dela acestu orasiu spre Ostrovu la doue kilometri, éra doui kilometri in care se cuprinde délulu numitu Arab-Tabi'a este neutru, valea Arab-Tabiei este cultivata cu viile locuitoriloru romani Ostroveni.

De si aceste vii se afla pe terenulu neutru, de si proprietarii loru sunt romani, totusi auctoritatile bulgare pretindu dreptulu de percepere de taxe, dijma etc.

Locuitorii Ostroveni se impotrivescu, Bulgarii oprescu oficialu ridicarea rodulu viiloru pana voru achitá impositel' cátra ei.

Ce va aduce dio'a de máne nu scimu. Caus'a e seriósa, grava, ea merita atentiune. Telegrafulu sbárnaie spre Constanti'a, Sofi'a si Bucuresci si cine mai scie incatráu.

Pricin'a unui conflictu este gasita si se pare cá gubernulu nostru ilu cauta cu luminarea, de vreme ce nu face nimicu a'lu preintempiná prin transiarea cestiunei Arab-Tabi'a.“

Sciri politice.

— (Austro-Ungari'a.) In diet'a ungu-résca d'abea deschisa, deputatulu L. Mocsáry a facutu o interpelatiune in caus'a turburariiloru dela Pojon, la care ministrulu-presedinte C. Tisza a respunsu, cá pe cátu va fi densulu ministru, va apará viati'a si averea ori carui cetatianu, fia elu de ori ce nationalitate séu confessiune. Cátu pentru dreptulu statariu, ministrulu-presedinte dice, cá s'a folositu de elu numai cá de unu mijlocu de inspaimentare si cá acela nici nu s'a publicatu.

Delegatiunile sunt convocate pe diu'a de 25 Octobre a. c. la Budapest'a.

La inchiarea conturiloru pe anulu 1881 s'a constatat cá veniturile acelu anu au fostu de 281.133,954 fl. éra iesitele 329.199,386 fl. prin urmare a fostu unu deficitu de 48,065,402 fl., in timpu ce deficitulu fusese preliminaru numai cu 39.900,000 fl. S'a facutu deci de nou esperientia cá realitatea intrece de regula deficitulu prevediutu, ne cum se faca cá acela se scada.

— Proiectulu de bilantiu depusu pe més'a camerei pe a. viit. 1883 este.: Venituri 301.029,869. Spese totale 322.711,484 fl. adeca deficitu numai 21.681,615 fl. Suntemu prea dedati cu proiecte de acestea. Vom vedea.

Contele Gedeon Ráday a fostu numitu ministru alu honvediloru in loculu decedatulu Szende Bela. Se vorbesce cá contele Paul Szechenyi va fi denumitu ministru pentru comerciu, éra br. Kemeny ministru de comunicatiune. Intrarea contelui Szechenyi in ministeriulu lui Tisza ar insemná, fusiunea opostiunei moderate in partid'a gubernamentalá asia disa liberala.

In 6 crt. imperatulu Austriei a sanctionatu nou'a reforma electorala favorabila elementeloru negermane, pe care Reichstagulu o au fostu votatu in sesiunea sa trecuta si in contra careia nemtii centralisti deschisera o lupta pe mórte si pe viatia contra cabinetulu Taaffe, fara cá se aiba resultulu doritu.

— Egiptu. Instrucțiunea procesului rebelilor dovedește, că ei aveau raporturi constante cu Sultanul, chiar în momentul când a fostu data proclamarea prin care declară de rebelu pe Arabi.

Se asigura că guvernul englescu a trimisu instrucțiuni generalei Wolseley, pentru-că se crutie viația lui Arabi.

Studentii romani la Paris.

Paris, 17/29 Sept. 1882.

Dlui redact. alu diariului „Resboiulu“.

Domnule redactoru!

Redactati unu diar micu, este adeveratu, — si nu 'lu vindeti cu cântarul, — înse publicitatea lui e recunoscuta de mare.

Ne miramu deci, cum de pâna acum'a nu ati spusu unu cuvântu asupra deplorabilei reputatiuni de care se bucura studentii romani aici, multiamita unui grupu de 20—30 feciori de bani gata si de stricati, cari au reusitu aprôpe a face se se schimbe prôsta calificare de greco (a francesului), în aceea de roumain.

Afara că acesti gura-casca nu lucrédia si nu studiédia absolutu nimicu, ci numai batu cafenelele si berariile servite de femei, — apoi prin insielaciunile loru în drépta si în stânga, — pe câtu au pututu, — ne-au adusu în positiia de a ni se refusa si unu creditu de 10 franci si se fimu siliti a rosi toti, cându trebue se spunemu că suntemu romani. Si unu numeru dintre ei, sunt bursieri ai statului, ai judetielor, sau intretinuti de alte donatiuni.

Apoi miseri'a conduitei loru, fugindu din Paris si lasându în urma-le mii si diecimi de mii de franci datorii, — si fete-mame cu câtu unu copilu, doi si trei, seduse de ei.

Cându! cându ôre se va gândi guvernulu nostru a pune freu si capetu acestor misieli? Căci nu puține blasteme si injuraturi contra numelui de romanu, se audu în fia-ce di, în cartierele studentiloru, bine întielesu; căci nu e mai pușinu adeveratu, că colonia romana de peste apa, — cum se dice, — adica a celoru ce locuescu numai de placere în Paris — se bucura de cea mai buna reputatiune în difcil'a societate a Parisului.

Si ambasada noastră tace, se pretace că nici vede nici aude, — pe cându în curendu romanii voru fi aratati cu degetulu din caus'a acestoru câte-va haimanale.

Este de exemplu unu otelieru din strad'a Scôloru, care si-a stersu de pe firma si cuvântulu Bucharest de desperare si scârba cum a fostu despoiatu si insielatu.

D'apoi bataile! — Pe bulevardulu St. Michel, nu este bataie, ôptu din diece, care se nu fia provocata de puisiorii nostri. Si cându vinu esamenele, — atunci cu lacrimile în ochi cersiescu notele, certificatele si diplomele . . . cu care vinu în tiéra de facu larma si impertinentia.

Apropo. Sunt câti-va, cari isi facu fala că sunt intretinuti de femei betrane, — povestindu câte si câte prapastii despre famili'a si parintii loru . . . modesti comercianti sau functionari în tiéra. Sunt altii cari de ani întregi nu traiescu de câtu facându pe agentii caselor de jocu de carti, aducându la despoiatu pe compatriotii loru.

În fine sunt multe de enumeratu dintre faptele si gesturile acestor domniori, cari ne-au facutu viati'a aprôpe imposibila, cu necalificabil'a loru conduita.

Avându onóre a ve saluta, remâiu alu dvôstra servitoru si amicu.

Unu studentu.

(„Resboiulu.“)

Alimentatiunea insuficienta si neigienica a tieranului.

(Urmare.)

Brândia, este alimentulu care ar trebui se contribuie, unita că mamaliga, la a dá sanetatea, vigórea si viatia sateniloru nostri.

Trei cause se opunu înse la acésta:

1. Postulu, care exclude cu deseversire brândia.
2. Raritatea vaciloru, ce dau inca o brândia inferióra, dara care totu aru fi mai buna că cépa si usturoiulu. Raritatea oilor la sateni, ceea ce face că ei nu au adesea parte de acestu alimentu, eminentemente reparatoru. Tieranii dela munte înse, în mare parte, nu sunt în aceste conditiuni.
3. O cestiune fôrte importanta e că, chiaru cându au brândia, ei nu sciue se o conserve bine si adesea ceea ce li se vinde în unele orasie este infecta si nesanetósa.

Brândia de burdufu, cae este identica cu brândia de putina, facuta din casiu prôspetu, bine fragmentatu cu pușina sare, este totu ce putemu avea mai bunu în acestu sensu. Ea întrece cu multu, majoritatea brândietelor straine, fermentate si mucedite. Nenorocirea stă în acésta, că în o mare parte din tiéra, brândia nu este facuta astu-felu.

Casiulu, în locu de a fi fragmentatu si tinutu în putine, acoperitu cu unu stratu de pamântu, din contra este taiatu în felii si pusu la sare, astu-felu că se afla în unu liquidu saratu si acru, gratie acidului lacticu si butiricu ce se desvolta, lesne de muceditu; ceea ce este casulu celu mai desu. Adesea se vede vëndiendu-se brândia preparata astu-felu, verde de mucedienie.

Ceea ce este mai tristu, e că pe lângă orasiele mari că Bucuresciulu, etc., nu se usita chégulu pentru a coagula caseina; din contra, se face acésta cu pétra acra. Nu este de ajunsu că în Bucuresci ne acrimu sufletulu cu acésta substantia, mai acrimu astu-felu si brândia noastră. Acésta deprindere rea ar trebui fôrte seriosu combatuta de politia sanitara.

Lapturile, sub diferite moduri, cum se prepara la noi, sunt alimente fôrte bune si recoritóre în timpul verei.

Este de doritu numai, că tieranulu se le aiba mai desu pe mas'a sa.

Brândia si lapturile pentru noi sunt unulu din cele mai principale elemente de viatia ce aru trebui se procuramu poporatiunei agricole. Uniti mamaligei, brândia, si veti schimbá faci'a tieriei

La acésta ei voru putea se adaoge ori-ce voru voi, acestea înse se nu lipsésca.

Postulu va trebui curendu si neaparatu schimbatu în acestu punctu de vedere.

Despre utilitatea si rolulu brândiei, cu multa dreptate Moleschott a disu: „Nu se pôte face brândia de câtu numai în regiunile unde crescerea vitelor produce unu excessu de lapte. Unde se face brândia, carnea nu pôte se lipsésca. Unde carnea nu lipsesce, se gasesce unu sânge avutu, si bogati'a sângelui produce forti'a muschiloru, falnici'a sufletului si curajulu ardentu ce inspira libertatea. Acésta inlantiuire de idei a facutu, că istoriculu Joanu de Müller se dica, că ori unde se fabrica brândia, infloresce libertatea“.

N'avemu de câtu a privi Svitier'a, Oland'a, Belgi'a si Franci'a, pentru a vedea déca are dreptate séu nu!

Carnea chiaru, nu asiu cere-o nici odata, déca asi fi convinsu că saténulu nostru va avea brândia, oua si pesce.

Cuantitatea brândiei, depinde de numerulu vitelor din o tiéra.

La noi mai alesu, în urm'a atâtoru epidemii si a resbelului, numerulu vitelor s'a imputinatu fôrte multu. Sunt sate de câte 50—60 familii, cari abia potu organisá 2 pluguri, adica 12 boi si acestia . . . juncani tineri.

Tiéra eminentemente agricola si cu abundante pâsiuni, si nu avemu nici vitele necesarie. C e r u s i n e ! Va trebui se facemu deci totulu pentru a inmulti numerulu vitelor, căci de aci depinde fericirea sibunulu viitoriu alu tieriei.

Anu vediutu pâna acum intru câtu locuitorii dela tiéra unescu la mamalig'a loru, substantiele eminentemente nutritóre, gratie principiiloru azotate ce contínu, si pe care le procura din regnulu animalu.

Se vedemu acum si substantiele mai multu séu mai pușinu azotate, din regnulu vegetalulu.

Cele mai respândite din tóte plantele alimentare în tiér'a noastră sunt fasolea si cépa; în urma vinu usturoiulu, castravetii, vardi'a, cartofii si cá condimentu, ardeiulu.

Se vedemu pe fia-care din ele în parte, precum si celelalte legume: buruieni si fructe, ce intra mai adesea în regimulu loru nutritivu.

Fasolile sunt, potu dice cu multa dreptate, pe lângă porumb, bas'a alimentatiunei la tiéra.

Cele 185 dile ale postului, ceru fasolea de rigóre, restulu prin deprindere séu lipsa, etc.

Fasolile sunt fôrte nutritóre si numai marelui usu ce tieranulu nostru face de acésta brândia vegetalulu, elu se mai mentine si pôte munci.

Fia-care are în marginea porumbului cuiburile sale de fasole.

Reulu ce resulta este numai din caus'a marei monotonii în regimulu alimentarulu alu tieranului, prin usulu aprôpe exclusivu de fasole.

Căci chiaru o alimentatie, de si hranitóre în sine, pôte deveni insuficienta, prin necontentulu

usu ce se face de ea. Atunci ce se dicemu de tieranulu nostru, care dispune de mamaliga numai si aprôpe exclusivu de acelasi numeru de vegetale si substantie, în timpul anului.

Eta de ce, scorbutulu — si amu fostu surprinsu de numerulu mare de scorbutici ce se observa între cei scutiti dela sorti — este asia de respânditu, din preuna cu dystheri'a la tiéra.

Se scie câtu reu facu acestea poporatiiei rurale!

Ei manâncu multu, „isi imfla fólele“ cum dicu ei, dar cu substantie fôrte pușinu nutritóre, care-i ostenescu, fara a le servi multu la ceva.

Si: „Se pôte stabili a priori, în unu modu absolutu, dice Bouchardat, că în conditiunile ordinare, o alimentatiune este insuficienta, cându alimentulu digeratu si utilizatu nu este proportionalu perderiloru organismului“.*)

De asemenea modulu cum se prepara în genere fasolile nu e celu mai corect. Afara de fasolile ferte, ce se prepara în urma cu otietu, amestecate si cu pușina cépa, ele se manâncu facute cu borsiu séu dulci. Borsiuulu, consista din fasole fiarta în borsiu, cu cépa, adesea si alte legume.

Atâtu la borsiuulu de fasole câtu si la fasolile dulci (ferte numai în apa cu sare), aru trebui se se combata abusulu de ardeiu rosiu, mai alesu în unele localitati, si se consilie die a ferbe împreuna mai multe legume. Ast-felu, voru obtínea unu alimentu nutritorulu si stimulentulu, prin placut'a aroma datorita legumelor verdi, dupa cum esceptionalu se face si acum.

Ar fi de doritu că si mazarea séu bobulu se fia consumate la tiéra pe o scara mai larga, de câtu pâna acum, din cauza că ele sunt mai nutritive si chiaru multu mai digestibile, prin modulu mai alesu cum mazarea se prepara, în raportu cu fasolile.

Mazarea batuta, ce se manâncu în postu, este cu deosebire fôrte nutritiva.

Cépa, este legum'a nedeslipita de masa tieranului. Ea intrunesce doue bune calitati: Mai ântaiu e o legum'a fôrte azotata, si în urma arom'a si gustulu seu tare, facu din ea unu bunu stimulentu, pentru enorma massa de mamaliga, ce tieranulu e silitu se manânce, din caus'a lipsei de carne séu brândia.

Unita cu brândia, cépa constituie unu alimentu sanetosu si nutritivu.

Cantitatea în care se pôte mánca, fara a irita prea tare caile digestive, o face cu tóta proporti'a sa de azotu, a nu fi suficienta. Eata pentru ce saténulu ce se nutresce numai cu cépa si mamaliga, fara carne séu brândia, nu pôte avea forti'a multa si de aci, nici munci nici procrea.

Si se nu uitamu că: „Lucratoriulu trebue se ingeredie enormu (în câtu chiaru absorbitiunea prin caile digestive devine mai imposibila) déca elu voiesce, prin o hrana neazotata, se dea sistemului seu muscularu tóte materialele de care elu are necesitate. Iata pentru ce, cându se intempla astu-felu, lucratoriulu slabesce atâtu de iute. Ori-ce machina care muncesce fara a repara pierderile sale se usédia neaparatu“.**)

Cépa înse unita carnei séu brândiei si cu mamaliga este unu fôrte bunu alimentu.

Pentru copiii mici, cépa este unu reu, si trebue a areta tristele consecentie sateniloru, care le dau cépa si refusa a le dá lapte în dilele de postu.

Usturoiulu, are acelési proprietati cá si cépa.

(Va urmá.)

Sciiri diverse.

— (O sciire importanta) ne venise dela Budapest'a în scrisóre privata din 3 Octobru, care înse în absentia redactorului remase nedeschisa. Este sciutu, că pâna acuma cele mai multe cause urbariali drepte cá lumin'a, erau romanesci, aici în Transilvani'a trebuia se se pérde. În fine perseveranti'a de feru a unoru prea pușini advocati a reusitu a luminá incái pe inaltá curte si a o convinge despre neauditele nedreptati, hotii si insielatiuni. Asia Curi'a facu, anumne în cause de comasari tabula rasa preste tóte operatele, câte s'au facutu de 15 ani incóce si nimicindu chiaru si judecati trecute în putere de dreptu, si a decisu a se incepe tóte lucrurile din nou.

*) „Hygiène Alimentaire“. I. B. Fonssagrives. Pagin'a 509, Paris, 1878.

**) Lacassagne, uvragiulu citatu.

